

Elevpaneler för longitudinella studier 2005

UF0501

Innehåll

0	Allmänna uppgifter	2
0.1	Ämnesområde	2
0.2	Statistikområde	2
0.3	SOS-klassificering	2
0.4	Statistikansvarig	2
0.5	Statistikproducent	2
0.6	Uppgiftsskyldighet	2
0.7	Sekretess och regler för behandling av personuppgifter	2
0.8	Gallringsföreskrifter	3
0.9	EU-reglering	3
0.10	Syfte och historik	3
0.11	Statistikanvändning	4
0.12	Uppläggning och genomförande	4
0.13	Internationell rapportering	4
0.14	Planerade förändringar i kommande undersökningar	4
1	Innehållsöversikt	5
1.1	Undersökta populationer och variabler	5
1.2	Redovisade populationer och variabler	5
1.3	Utfloeden: statistik och mikrodata	6
1.4	Dokumentation och metadata	6
2	Uppgiftsinsamling	7
2.1	Ram	7
2.2	Urval	7
2.3	Mätinstrument	8
2.4	Insamling	9
2.5	Databeredning	10
3	Statistisk bearbetning och redovisning	11
3.1	Skattningar: antaganden och beräkningsformler	11
3.2	Redovisningsförfaranden	12
4	Slutliga observationsregister	13
4.1	Produktionsversioner	13
4.2	Arkiveringsversioner	13
4.3	Erfarenheter från senaste undersökningsomgången	13
	Bilagor	14
	Bilaga 1 Frågeformulär	14

0 Allmänna uppgifter

0.1 Ämnesområde

Ämnesområde: Utbildning och forskning

0.2 Statistikområde

Statistikområde: Befolkningens utbildning

0.3 SOS-klassificering

Tillhör (SOS): Ja

För undersökningar som ingår i Sveriges officiella statistik gäller särskilda regler när det gäller kvalitet och tillgänglighet, se Förordningen om den officiella statistiken (2001:100).

0.4 Statistikansvarig

Myndighet/organisation: Statistiska centralbyrån
Postadress: 701 89 Örebro
Besöksadress: Klostersgatan 23
Kontaktperson: Anna Andersson
Telefon: 019-17 62 52
E-post: fornamn.efternamn@scb.se

0.5 Statistikproducent

Myndighet/organisation: Statistiska centralbyrån
Postadress: 701 89 Örebro
Besöksadress: Klostersgatan 23
Kontaktperson: Anna Andersson
Telefon: 019-17 62 52
E-post: fornamn.efternamn@scb.se

0.6 Uppgiftsskyldighet

Uppgiftsskyldighet föreligger inte enligt lagen om den officiella statistiken (SFS 2001: 99).

När eleverna i urvalet gick i årskurs 3 våren 2002 informerades berörda målsmän om undersökningen. De elever som då eller senare själva eller genom målsman har meddelat SCB att de inte vill delta har undantagits från undersökningen och dess register.

0.7 Sekretess och regler för behandling av personuppgifter

I myndigheternas särskilda verksamhet för framställning av statistik gäller sekretess enligt 24 kap. 8 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

För att skydda enskilda personers eller företags sekretessbelagda uppgifter i den offentliggjorda statistiken, säkerställs att de inte kan röjas varken direkt eller indirekt.

Vid automatiserad behandling av personuppgifter gäller reglerna i personuppgiftslagen (1998:204). För statistik finns också särskilda regler för personuppgiftsbehandling i lagen om den officiella statistiken (2001:99) och förordningen (2001:100).

Uppgifterna i registret för Elevpaneler för longitudinella studier skyddas av sekretess. Uppgifter som behövs för forsknings- eller statistikändamål får dock efter särskild prövning lämnas ut, om det står klart att uppgiften kan röjas utan att den som uppgiften rör eller någon närstående lider skada eller men.

Statistikregistret innehåller personuppgifter. Sekretess gäller i 70 år. Personuppgifterna innehåller personnummer. Vid begäran från privatperson enligt Personuppgiftslagen (1998:204) lämnas registerutdrag, som innehåller uppgifter om den egna personen.

0.8 Gallringsföreskrifter

Enligt lagen om den officiella statistiken (SFS 2001:99) ska personuppgifter gallras hos de statistikansvariga myndigheterna när uppgifterna inte längre behövs för sitt ändamål. Ändamålet med statistiken över elevpanelerna är longitudinellt och dess syfte kan ännu inte anses vara uppfyllt. Bevarandebehov är under utredning.

Personuppgifterna bevaras hos SCB tills arkiveringsbeslut har upprättats.

0.9 EU-reglering

Undersökningen är inte berörd av någon EU-reglering.

0.10 Syfte och historik

Målet med statistiken är att belysa elevers vägar genom utbildningssystemet och hur olika faktorer påverkat elevers studieval och studieprestationer, samt vilken betydelse olika utbildningspolitiska insatser haft. För att kunna göra detta följs ett urval av elever genom grundskolan, vanligtvis från årskurs 3. Ett nytt urval dras ungefär vart femte år och dessa urval utgör sedan de så kallade elevpanelerna. Genom att undersökningen har genomförts sedan 1980 kan jämförelser göras över tiden, vilket är undersökningens huvudsyfte.

Innan år 1980 genomförde Göteborgs universitet under ledning av Kjell Härnqvist liknande undersökningar. Det handlade då om den så kallade individualstatistiken som bestod av två urval (födda 1948 respektive 1953) av ca 10 000 elever i årskurs 6 som följdes genom utbildningssystemet och ut i livet.

Arbetet med elevpanelerna i dess nuvarande form påbörjades i samarbete med pedagogiska institutionen vid Lärarhögskolan i Stockholm. Från och med starten av elevpanel nr 3 flyttades samarbetet åter till pedagogiska institutionen vid Göteborgs universitet. Urvalen till elevpanelerna är gemensamma med urvalen för projektet ”Utvärdering genom uppföljning” (UGU) vid Göteborgs universitets institution för pedagogik och didaktik.

Till och med år 2005 är elevpanelerna följande:

Panel nr	Urval, år	Urvalsstorlek	Födelseår för flertalet i urvalet
1	1980	10 000	1967
2	1982	9 000	1972
3	1987	4 500	1977
4	1992	8 500	1982
5	1997	9 700	1987
6	2002	10 200	1992

0.11 Statistikanvändning

De viktigaste användarna av statistiken är främst myndigheter med ansvarsområden inom utbildning, Utbildningsdepartementet, forskare inom utbildnings- och arbetsmarknadsområdet, massmedia och allmänheten. Användningen inom den pedagogiska forskningen sker främst inom projektet ”Utvärdering genom uppföljning” (UGU).

0.12 Uppläggning och genomförande

Inom undersökningen dras ett nytt urval ungefär vart femte år. Urvalet utgör sedan den så kallade elevpanel som följs genom grundskolan. År 2005 var den aktuella elevpanelen nr 6. Denna panel karaktäriseras av att urvalet av elever i årskurs 3 drogs år 2002. Majoriteten av eleverna i panelen är därmed födda 1992.

När urvalet till panel 6 togs fram grupperades först Sveriges kommuner utifrån folkmängd och ett urval av kommuner drogs. I dessa kommuner togs sedan ett slumpmässigt urval av rektorsområden fram, vilka totalundersöktes avseende sina ca 10 200 elever i årskurs 3.

Efter detta har SCB genomfört årliga enkäter till de berörda skolorna för att kartlägga de utvalda elevernas skolsituation, eventuell förekomst av pedagogiskt stöd, ämnesval m.m. För elever som bytt skola ställs motsvarande frågor till den nya skolan. Skolenkäterna fortgår under hela grundskoletiden. Enkätfrågorna för 2005 ställdes när majoriteten av eleverna gick i årskurs 6.

0.13 Internationell rapportering

Ingen internationell rapportering görs.

0.14 Planerade förändringar i kommande undersökningar

Inga förändringar är planerade för kommande undersökningar

1 Innehållsöversikt

1.1 Undersökta populationer och variabler

Populationen är individer som gick i årskurs 3 läsåret 2001/02. De egenskaper som mäts för eleverna är relaterade till skolgången läsåret 2004/05 (mättningspunkt våren 2005) och omfattar förekomst av olika stödåtgärder, åtgärdsprogram, modersmålsundervisning, undervisning i svenska som andraspråk, undervisning i moderna språk, valda ämnen inom elevens val, samt åldersblandad undervisningsgrupp. Se vidare i avsnitt 2.3 *Mätinstrument* för detaljer om insamlingsvariablerna.

Undersökt population		Undersökt variabel	
Namn	Referenstid	Namn	Referenstid
Elever som gick i grundskolans årskurs 3 läsåret 2001/02	Läsåret 2004/05 (mättningspunkt våren 2005)	Stödåtgärder Förekomst av åtgärdsprogram Årskursintegrerad undervisningsgrupp Modersmålsundervisning Svenska som andraspråk Moderna språk inom ramen för språkval Elevens val	Läsåret 2004/05 (mättningspunkt våren 2005)

1.2 Redovisade populationer och variabler

Redovisad population	Indelning i redovisningsgrupper	Redovisad variabel	Redovisad variabels referenstid	Statistiskt mått	Mått-enhet
Elever som gick i grundskolans årskurs 3 läsåret 2001/02	Skolår/årskurs Kön Födelselandsgrupp (född i Sverige, utrikes född)	Stödåtgärder Förekomst av åtgärdsprogram Åldersblandad undervisningsgrupp Modersmålsundervisning Svenska som andraspråk	Läsåret 2004/05 (mättningspunkt våren 2005)	Summa Konfidensintervall	Antal Procent

		Moderna språk inom ramen för språkval Elevenns val			
--	--	---	--	--	--

1.3 Utflöden: statistik och mikrodata

Statistiknyhet samt tabeller och diagram publiceras årligen på SCB:s webbplats, www.scb.se/UF0501. Där finns färdigskapade (fasta) tabeller men det finns även möjlighet att skapa egna tabeller från Statistikdatabasen (SSD). Ett antal korstabeller finns baserade på kombinationer av ovan redovisade variabler.

På webbplatsen finns även artiklar och rapporter som antingen publiceras enbart på webben, som bok eller som s.k. Statistiska meddelanden (SM). Sedan 2004 har SCB dock inte publicerat några tryckta publikationer för denna statistik.

Ett slutligt observationsregister skapas där samtliga personer i urvalet har en post. Registret innehåller insamlade svar, bakgrundsdata, urvalsvikter och hjälpvariabler. Se vidare i avsnitt 4.1 *Produktionsvariabler* för en detaljerad beskrivning av registret.

Utifrån det slutliga observationsregistret skapas statistiknyhet samt tabeller och diagram.

1.4 Dokumentation och metadata

I detta dokument beskrivs framtagningen av statistiken och statistikregistret Statistikens framtagning (SCBDOK).

Kvaliteten hos statistiken beskrivs i Beskrivning av statistiken (BaS).

Det detaljerade innehållet i statistiken beskrivs i SCB:s mikrodataregister (MetaPlus).

Dokumentationerna finns publicerade på SCB:s webbplats, <http://www.scb.se/UF0501>

2 Uppgiftsinsamling

2.1 Ram

Målpopulationen är elever som gick i årskurs 3 läsåret 2001/02. Vårterminen 2005 går majoriten av dessa elever i årskurs 6.

Urvalsramen består av SCB:s register över skolor. Urvalet togs dock fram i flera steg, där ett urval först gjordes utifrån Sveriges kommuner. Från de utvalda kommunerna togs sedan ett slumpmässigt urval av rektorsområden fram, vilka ombads skicka in klasslistor över samtliga elever i årskurs 3.

Utifrån klasslistorna totalundersöktes sedan rektorsområdena avseende de rapporterade eleverna i årskurs 3. Risken för täckningsfel orsakade av brister i ramens aktualitet eliminerades genom att det slutliga elevurvalet i samband med den första uppgiftsinsamlingen 2002 bestämdes utifrån SCB:s elevregister för de utvalda skolorna.

Inför varje insamlingsomgång görs även en kontroll gentemot SCB:s register över totalbefolkningen (RTB) och individer som t.ex. avlidit hanteras som övertäckning. Så har även skett i de fall uppgift under insamlingens gång lämnats om att en individ i urvalet t.ex. gått över till särskola. Fram till och med år 2005 hade 82 st. individer utgått från insamlingarna på grund av sådana skäl.

2.2 Urval

Urvalet till 2006 års undersökningsomgång i panel 6 gjordes inför starten av panelen 2002 och bestod av ett stratifierat urval som drogs i två steg. Målstorleken för urvalet bestämdes till ca 10 000 elever. I det första steget grupperades Sveriges kommuner utifrån folkmängd i olika strata, från vilka ett urval av 35 kommuner drogs. I dessa kommuner togs sedan ett slumpmässigt urval av totalt 227 st. rektorsområden fram. De utvalda rektorsområdena ombads skicka in klasslistor över samtliga elever i årskurs 3 och i maj 2002 hämtades övriga uppgifter in via en särskild blankett till rektorsområdena, vilka totalundersöktes avseende sina elever i årskurs 3.

Resultatet av urvalsdragningen framgår av nedanstående översiktstabell.

Kommun	Kod	Antal	Urval	Elever i urval totalt
		RO totalt	RO totalt	
Stockholm	0180	159	14	764
Göteborg	1480	127	10	509
Malmö	1280	53	8	438
Uppsala	0380	55	8	450
Linköping	0580	34	8	492
Västerås	1980	40	10	383
Jönköping	0680	43	10	401

fortsättning

Kommun	Kod	Antal	Urval	Elever i urval totalt
		RO totalt	RO totalt	
Nacka	0182	30	8	370
Kungsbacka	1384	22	8	411
Sundsvall	2281	32	8	348
Södertälje	0181	29	8	402
Haninge	0136	19	8	369
Norrtälje	0188	33	8	254
Örnsköldsvik	2284	13	6	221
Uddevalla	1485	18	8	327
Nyköping	0480	27	7	279
Partille	1402	11	7	309
Upplands-Väsby	0114	10	6	342
Lidköping	1494	14	7	216
Enköping	0381	14	7	270
Sandviken	2181	17	7	210
Staffanstorps	1230	9	5	226
Stenungsund	1415	3	3	359
Håbo	0305	5	3	183
Tierp	0360	4	4	290
Lomma	1262	7	4	137
Hammarö	1761	6	4	200
Forshaga	1763	4	4	169
Säter	2082	5	3	56
Ånge	2260	4	4	160
Rättvik	2031	5	5	150
Hofors	2104	5	5	151
Åre	2321	7	7	134
Vännäs	2460	4	4	131
Arjeplog	2506	1	1	42
Totalt		869	227	10153

2.3 Mätinstrument

Insamlingen sker via ett frågeformulär i pappersformat som skickas till rektor på respektive skola. I formuläret förtrycks elevernas namn och personnummer, liksom klassbeteckning från föregående år, vilket gör att det framgår för vilka elever som uppgifterna ska fyllas i.

I bilaga 1 redovisas frågeformuläret som användes våren 2005.

Nedan redovisas vilka uppgifter som ska anges i enkäten och vilka alla avser läsåret 2004/05.

- Elevens namn (*förtryckt*)
- Personnummer (*förtryckt*)
- Klassbeteckning innevarande år (*om annan än förtryckt uppgift, vilken baseras på föregående års klassbeteckning*)
- Tillhör åldersblandad undervisningsgrupp
- Undervisning i moderna språk inom ramen för språkval
- Val av ämne inom elevens val, hösttermin
- Val av ämne inom elevens val, vårtermin
- Modersmålsundervisning
- Undervisning i svenska som andraspråk
- Åtgärdsprogram finns eller är under upprättande (*enligt grundskoleförordningen, kapitel 5*)
- Pedagogiskt stöd i form av anpassad studiegång (*enligt grundskoleförordningen, kapitel 5*)
- Pedagogiskt stöd i form av särskild undervisningsgrupp (*enligt grundskoleförordningen, kapitel 5*)
- Pedagogiskt stöd i form av specialundervisning på annat sätt (*enligt grundskoleförordningen, kapitel 5*)
- Kontaktuppgifter för den som fyller i formuläret

Om eleven inte längre finns i skolan eller kommer byta skola inför skolåret 2005/06 efterfrågas även följande uppgifter:

- Flyttidpunkt (datum)
- Ny skolas namn
- Ny skolkommun

2.4 Insamling

Inför den första kontakten för en ny panel sänds informationsbrev till berörda skolor och till målsmän till samtliga elever. Varje vår fram till att majoriteten av eleverna förväntas ha gått ut årskurs 9 efterfrågas sedan uppgifter om elevens skolgång från skolorna. Insamlingen våren 2005 skedde med hjälp av pappersblankett. Se avsnitt 2.3 *Mätinstrument*.

Skolan ombeds redovisa uppgifter om undervisningssituationen för de utvalda elever som enligt tidigare lämnade uppgifter finns på den skola som fått brevet. Om någon utvald elev inte längre finns kvar på skolan ombeds skolan att ange om eleven bytt skola och i så fall till vilken skola eller kommun eleven flyttat. För elever som bytt skola före vårterminens början samlar SCB in uppgifter om undervisningssituationen från den nya skolan via telefonintervju.

I insamlingen våren 2005 ingick de elever i urvalet som inte exkluderats på grund av de övergått till särskola, hade skyddad identitet, vägrat att delta, avlidit eller enligt uppgift flyttat utomlands och heller ej längre var folkbokförda i Sverige.

Skolorna ombeddes lämna uppgifter senast 3 juni 2005.

2.5 Databeredning

SCB kontrollerar inkomna uppgifter och i de fall ofullständiga uppgifter har lämnats återkontakts uppgiftslämnaren. Bortfall respektive övertäckning kodas utifrån information från uppgiftslämnare eller SCB:s *Registret över totalbefolkningen (RTB)*.

Variabeln stödundervisning avser om eleven under det aktuella läsåret haft särskilt stöd i form av anpassad studiegång, särskild undervisningsgrupp och/eller specialundervisning på annat sätt och härleds från dessa variabler.

Variablerna kön och födelseland hämtades från RTB i samband med att panelen startades. Variabeln årskurs läggs på efter varje insamling och avser skolår eller den årskurs eleverna antas befinna sig i utifrån att de fanns i årskurs 3 läsåret 2001/02.

Efter dessa bearbetningar anses registret vara färdigt för framställandet av statistik.

3 Statistisk bearbetning och redovisning

3.1 Skattningar: antaganden och beräkningsformler

För varje svarande elev har en vikt beräknats. Syftet med detta är att kunna redovisa resultat för hela populationen och inte bara för de svarande. Vikterna har beräknats utifrån urvalsdesignen samt antaganden om objektsbortfall och täckningsfel.

Vikterna i denna undersökning kan beskrivas med formeln

$$w_k = d_k v_k$$

där w_k = den totala vikten för elev k

d_k = designvikt

v_k = vikt som kompenserar för bortfall

Designvikten genereras från urvalet. Designvikten för elev k är densamma som rektorsområdets (det rektorsområde eleven tillhörde vid urvalstillfället) designvikt och kan beskrivas med formeln:

$$d_k = \frac{N_{lh} * N_i}{n_{lh} n_i}$$

där N_{lh} = antal kommuner i urvalsramen, stratum h

n_{lh} = antal kommuner i urvalet, stratum h

N_i = antal rektorsområden, kommun i

n_i = antal rektorsområden i urvalet, kommun i

Kompensation för bortfall görs med vikten

$$v_k = \frac{\sum_s x_j}{\sum_r x_j}$$

där $\sum_s x_j$ = antal elever i urvalet (exklusive övertäckning), rektorsområde j

$\sum_r x_j$ = antal svarande elever, rektorsområde j

För beräkning av skattningen av totaler används följande formel:

$$\hat{Y} = \sum_r w_k y_k$$

där w_k = den totala vikten för elev k

y_k = variabelvärde för elev k

summering sker av de svarande eleverna (r)

Och för beräkning av skattningen av medelvärden används följande formel:

$$\hat{Y} = \frac{\sum_r w_k y_k}{\sum_r w_k}$$

Kompensation för övertäckning görs genom antagandet att övertäckningen i hela urvalsramen är lika stor som den observerade övertäckningen bland svarande elever. Ingen kompensation för undertäckning görs.

3.2 Redovisningsförfaranden

Ett slutligt observationsregister skapas där samtliga personer i urvalet har en post. Registret innehåller insamlade svar, bakgrundsdata, betygsuppgifter, urvalsvikter och hjälpvariabler. Se vidare i avsnitt *4.1 Produktionsvariabler* för en detaljerad beskrivning av registret.

Utifrån det slutliga observationsregistret skapas tabeller, diagram och analysrapporter. Uppgifterna publiceras med 95-procentiga konfidensintervall.

4 Slutliga observationsregister

4.1 Produktionsversioner

I det här dokumentet (SCBDOK) har framtagningen av nedanstående slutliga observationsregister beskrivits.

Tablå: Statistikens slutliga observationsregister.

Register	Registervariant	Registerversion
Elevpaneler	Elevpanel 6	Vårterminen 2005

Fortsatt dokumentation, av registrens detaljerade innehåll, finns på SCB:s webbplats. Där beskrivs alla variabler och värdemängder m.m.

Dokumentationen hittar du här: <https://www.h2.scb.se/metadata>. Klicka dig fram med hjälp av namnen på Register, Registervariant och Registerversion som är angivna i ovanstående tabell.

4.2 Arkiveringsversioner

Inga registerversioner har ännu arkiverats.

4.3 Erfarenheter från senaste undersökningsomgången

Undersökningen har genomförts i många år och är inarbetad. Inga speciella erfarenheter från senaste undersökningsomgången finns att notera.

Bilagor

Bilaga 1 Frågeformulär

Uppföljningsundersökning för årskurs 6 Läsår 04/05		Klassbeteckning för årskurs 6					Fyll i för elev(er) som bytt eller kommer att byta skola inför nästa årskurs			
		Ny skola		Ny kommun						
Fö personnummer		Personnummer								
Namn	Personnummer	Här någon elev annan klassbeteckning än ovan, fyll i nedan:		Tillhör åldersbandet Moderna undervisningsgrupp	Elevens val, se korfbeteckning på baksidan HT VT	Modersmåls- undervisning i språk	Undervisning i svenska som andraspråk	Specialundervisning på annan sättgrupp	Särskild undervisning	Anpassad undervisning
		Uppgiftslämnare								

+	 <p>Statistiska centralbyrån Statistics Sweden</p> <p>Arbetsmarknads- och utbildningsstatistik</p>										+
		<p>Kommentarer till blanketten</p>									
		<p>Klassbeteckning årskurs 6. Fyll i klassbeteckning för årskurs 6.</p>									
		<p>Annan klassbeteckning. Har någon elev bytt klass eller flyttat under läsåret fylls det i här.</p>									
		<p>Åldersblandad undervisningsgrupp. Sätt X om eleven gått i en åldersblandad undervisningsgrupp.</p>									
		<p>Moderna språk. Sätt X om eleven haft undervisning i moderna språk.</p>									
		<p>Elevens val. Ange ett val för höstterminen och ett för vårterminen. Har elever haft fler än ett val per termin ange det första på hösten respektive våren. Klassificera om möjligt enligt grupperna 1-12 nedan, och annars med kod 20. Om inget tillval gjorts anges kod "00".</p>				+					
		<p>00 = Inget 1 = Bild 2 = Hemkunskap 3 = Idrott och hälsa 4 = Musik 5 = Slöjd 6 = Svenska 7 = Engelska 8 = Matematik 9 = Geografi, historia, religion, samhällskunskap 10 = Biologi, fysik, kemi, teknik 11 = Data 12 = Drama/lek 20 = Övrigt</p>									
		<p>Modersmålsundervisning, svenska som andra språk. Sätt X om eleven haft modersmålsundervisning i och/eller svenska som andra språk.</p>									
		<p>Stöd. "Särskild undervisningsgrupp", "specialundervisning på annat sätt" och "anpassad studiegång" anges med "X" i respektive kodruta. Mer information om stödinsatser finns i grundskoleförordningen kapitel 5.</p>									
		<p>Elev som bytt skola. Fyll i år, månad, skolnamn och skolkommun för de elever som flyttat under läsåret 04/05 eller inför läsårets 05/06.</p>									+

Förtryckta elever på blanketten ingår i en uppföljnings undersökning med klassurval från årskurs 3 och de kommer att följas upp till och med årskurs 9 i grundskolan.

Vi genomför insamlingen med stöd av lagen om den officiella statistiken.

Förklaringar till blanketten finns på baksidan.

Ifylld blankett skickas till **SCB senast 3 juni 2005**.
Postadress: Statistiska centralbyrån, Elevpaneler
701 89 Örebro

Eventuella frågor besvaras av Gunnel Ahlgren
Telefonnr: 019 - 17 60 04
E-post: gunnel.ahlgren@scb.se

Tack för hjälpen!

